

Nevena MARINKOVIĆ
Pravni fakultet Univerziteta
u Beogradu

Pregledni članak
UDK: 343.3/7:504.122
Primljeno: 15. avgust 2015. god.

EKOLOŠKI KRIMINALITET¹

Ekološki kriminalitet predstavlja značajnu društvenu opasnost, jer pogađa dobra i vrednosti koja su od vitalnog značaja za opstanak celokupnog živog sveta. Zbog toga je neophodno podići ekološku svest ljudi, kao i subjekata koji mogu uticati na zaštitu životne sredine. Pod ovim subjektima možemo podrazumevati i studente prava, ako ih posmatramo kao buduće zaposlene u javnom ili privatnom sektoru koji je usmeren na suzbijanje ekološkog kriminaliteta i zaštitu životne sredine. Cilj ovog rada je istraživanje percepcije studenata prava o ekološkom kriminalitetu. Za ispitivanje je korišćena anketa, istraživanje je deskriptivnog karaktera i uzorak je formiran po metodu „slučajnog uzorka“. Uzorak je obuhvatio osamdeset dva studenta sa III i IV godine studija Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

Rezultati istraživanja nam pokazuju na koji način se studenti informišu o ekološkom kriminalitetu, da li poznaju njegove pojavne oblike i uslovljenost, i da li je potrebno imati formiranu ekološku svest. Pored toga, istražili smo da li njihovo poimanje žrtve ekoloških krivičnih dela preteže ka shvatanjima antropocentrične ili biocentrične etike. Utvrdili smo i njihove stavove u vezi sa svrstavanjem ekološkog kriminaliteta u zločine bez žrtve, budući da ova pitanja stvaraju određene probleme na teorijskom planu, ali i u praksi.

1 Prvonagrađeni rad na četvrtom Nagradnom tematu za mlade kriminologe koji je organizovala Sekcija za kriminologiju Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu.

Ključne reči: ekološki kriminalitet, percepcija studenata, zločini bez žrtve, antropocentrizam, biocentrizam.

1. Uvod

Ekološki kriminalitet je fenomen kojem se u kriminologiji poslednjih decenija pridodaje sve veći značaj, budući da posledice ovog oblika kriminaliteta bitno utiču na pogoršanje normalnog funkcionisanja celokupnog živog sveta. Početkom 21. veka je potvrđeno da zagađenje životne sredine predstavlja posledicu različitih ekonomskih, političkih, kulturoloških, pojedinačnih i kolektivnih odluka.²

Savremene države težeći ka jačanju svoje privrede, ali i privredni subjekti, čiji je cilj ostvarenje određene stope i mase profita, preduzimaju aktivnosti koje mogu imati trenutnu korist, čak i za društvo u celini. Međutim, često njihova postupanja nemaju dugoročnu društvenu korist, jer privredni razvoj i trka za profitom mogu negativno uticati na životnu sredinu i njene elemente. I van privrednog područja mnoga delovanja subjekata utiču na životnu sredinu. Naravno, ni njihovi štetni efekti nisu izostavljeni.³

Naime, razvoj tehnike i tehnologije, primena ogromnih energetskih izvora i sirovina, omogućili su čoveku da olakšano obavlja svoje delatnosti. Upotreba raznih savremenih mašina sa velikom proizvodnom moći, umnogome je upotpunila, čak i zamenila čovekov rad, i na taj način ubrzala proces proizvodnje. Pored proizvodnih odnosa, i realizacija mnogih drugih društvenih odnosa je tehničko-tehnološkim razvojem olakšana, modernizovana, ubrzana.⁴ Paralelno sa korišćenjem pogodnosti koje je pružio vrtoglavo brzi razvoj proizvodnih snaga, došlo je do nepromišljenog, nekontrolisanog, nestručnog, nehatnog, ali i namernog eksploataisanja prirodnih resursa.⁵ Takvim postupanjima je poslednjih decenija drastično narušeno stanje životne sredine, egzistencija biljnog i životinjskog sveta, i pogoršani su uslovi za život čoveka.

Upravo iz tog društvenog progressa proistekao je i ekološki kriminalitet koji pogađa ekološke vrednosti. Svako društvo počiva na određenim vrednostima koje priznaje i štiti. U okviru njih se nalaze i ekološke vrednosti, jer predstavljaju osnov čovekovog opstanka.⁶ Došlo je do buđenja i porasta ekološke svesti, kao i formiranja ekološke politike i prava.

2 Halsey, M., Against „green“ criminology, *British Journal of Criminology* 44, 2004, str. 833.

3 Joldžić, V., *Ekološki kriminalitet u pravu i stvarnosti*, Ecologica, Beograd, 1995, str. 5.

4 Jovašević, D., *Sistem ekoloških delikata – ekološko kazneno pravo*, Pravni fakultet u Nišu – Centar za publikacije, Niš, 2009, str. 13.

5 Jovašević, D., op. cit., str. 13.

6 Joldžić, V., op. cit. str. 6.

Iako posledice ekološkog kriminaliteta mogu da budu veoma teške i dugotrajne, i uprkos uviđanju da je bez očuvane životne sredine čovekova egzistencija dovedena u pitanje, neretko se u teoriji i praksi ova krivična dela svrstavaju u „zločine bez žrtve“. Percepirana na taj način, ova dela za sobom povlače manji stepen društvene osude u odnosu na ostala krivična dela, ali i krivičnu sankciju koja po vrsti i meri nije dovoljno stroga da ostvari svoju svrhu specijalne i generalne prevencije.⁷

Posledice ekološkog kriminaliteta sastoje se u povređivanju ili ugrožavanju životne sredine ili njenih delova. Međutim, kada je u pitanju određivanje žrtve, antropocentričnim shvatanjima, koja preovlađuju u mnogim pravnim sistemima, sve više se suprotstavlja biocentrična etika. U okviru nje stoji da žrtve mogu biti i ekološka dobra i vrednosti po sebi, a ne samo čovek.⁸

Ova teorijska suprotstavljanja, kao i svrstavanje ekološkog kriminaliteta u „zločine bez žrtve“, u praksi dovode do određenih problema. Tretiranje ovog oblika kriminaliteta kao da je od manje društvene opasnosti može dovesti do pojave recidiva među učinocima ovih dela, kao i otežanog identifikovanja žrtava, čime bi se stvorio problem njihovog obeštećenja. Sa druge strane, preširokim definisanjem žrtve može doći do velikog broja novih inkriminacija i brojnih komplikacija u radu pravosudnih organa.⁹

Imajući sve to u vidu, kao i to da je očuvanje životne sredine od ogromnog značaja za sav živi svet, nas je veoma zainteresovalo kakva je percepcija studenata prava o ekološkom kriminalitetu. Zbog toga smo sprovedli istraživanje čiji su rezultati predstavljeni u ovom radu. Pored toga, ovaj rad sadrži i kratak osvrt na posledice svrstavanja ekološkog kriminaliteta u „zločine bez žrtve“, kao i prednosti i mane antropocentričnog i biocentričnog shvatanja pojma žrtve.

2. Pojam ekološkog kriminaliteta sa kriminološkog i krivičnopravnog aspekta

Svaka država se suočava sa društveno neprihvatljivim ponašanjima subjekata prava koja, ugrožavajući ili povređujući, narušavaju osnovne, društveno i pravno priznate vrednosti na kojima počiva društvena zajednica. I ta ponašanja su, iz razloga svoje društvene neprihvatljivosti, inkriminisana.¹⁰ Vrednosti, dobra, interesi ili društveni odnosi koji se štite krivičnim pravom predstavljaju

7 Batrićević, A., Ekološka krivična dela – zločini bez žrtve?, Temida, 2013, vol. 16, br. 1, str. 114.

8 Ibid., str. 115.

9 Batrićević, A., op. cit., str. 115.

10 Joldžić, V., op. cit., str. 16-17.

opšti zaštitni objekt krivičnog prava,¹¹ koji se mora posmatrati konkretno, prema određenom društvu – državi, da bi bilo moguće odrediti istorijski priznate, u društvu i njegovoj svesti razvijene vrednosti kojima se pruža zaštita.¹² Kako navodi profesor Stojanović, opšti zaštitni objekt treba videti u osnovnim dobrima ili pravima čoveka, kao i u društvenim dobrima čija je funkcija postojanje i ostvarivanje osnovnih dobara čoveka.¹³

Ekološki kriminalitet je deo ukupnog kriminaliteta, i njega čini specifičnim njegov zaštitni objekt – čovekova zdrava životna sredina, odnosno pravo čoveka na zdravu životnu sredinu. Naime, ekološka krivična dela direktno ili posredno pogađaju ekološke vrednosti. One predstavljaju sve elemente, međudnose i procese ukupnog ekosistema, koji utiču i omogućavaju postojanje ekoloških procesa kao trajnog i obnovljivog sleda događaja, i na taj način nam omogućavaju život kakav poznajemo.¹⁴

Najuže definisan, ekološki kriminalitet predstavlja ukupnost postupanja subjekata prava čija je glavna crta ugrožavanje ili povređivanje osnovnih ekoloških vrednosti, koje su u direktnoj vezi sa opštim zaštitnim objektom krivičnog prava, a to je pravo čoveka na zdravu životnu sredinu. U širem smislu, ekološki kriminalitet obuhvata i ona krivična dela kojima je primarni zaštitni objekt neko drugo dobro, ali su se pokazala kao „dvostrana“ zbog toga što su njima ugrožena ili povređena neka ekološka dobra – voda, vazduh, zemljište, flora ili fauna.¹⁵

Ekološki kriminalitet spada u ekološke delikte, a oni predstavljaju ukupnost činjenja i nečinjenja ljudi kojima se povređuju ili ugrožavaju društvene vrednosti koje određuju uslove za čuvanje, unapređenje i zaštitu životne i radne sredine čoveka. U njihovoj strukturi mogu se razlikovati tri vrste: krivična dela, privredni prestupi i prekršaji. Ekološka krivična dela su najteži ekološki delikti i za njih su propisane najstrože sankcije. Ona mogu biti prava (u užem smislu), neprava (u širem smislu) i sporedna ekološka krivična dela, zavisno od toga da li se nalaze u osnovnom krivičnom zakonodavstvu ili sporednom, i da li za neposredni objekt zaštite imaju životnu sredinu ili se njena zaštita pruža uz neki drugi primarni objekt zaštite.¹⁶

Prava ekološka krivična dela su upravljena direktno protiv životne sredine kao celine, definisane kao skup prirodnih i stvorenih vrednosti čiji

11 Stojanović, Z., *Krivično pravo – opšti deo*, Pravna knjiga, Beograd, 2012, str. 113.

12 Joldžić, V., *op. cit.*, str. 17.

13 Stojanović, Z., *op. cit.*, str. 114.

14 Joldžić, V., *op. cit.*, str. 8.

15 *Ibid.*, str. 18.

16 Batrićević, A., *op. cit.*, str. 116.

složeni međuodnosi čine prostor i uslove za život ljudi, ili njenih elemenata – vode, vazduha, zemljišta, biljnog ili životinjskog sveta.¹⁷ Ona su sistematizovana u okviru XXIV poglavlja Krivičnog zakonika Republike Srbije.¹⁸

Ekološka krivična dela u širem smislu su na posredan način upravljena protiv životne sredine, i nalaze se u okviru drugih poglavlja Krivičnog zakonika Republike Srbije, zavisno od toga koje su društvene vrednosti primarni objekt zaštite. To mogu biti krivična dela protiv opšte sigurnosti ljudi i imovine, protiv bezbednosti javnog saobraćaja, protiv ustavnog uređenja i bezbednosti Republike Srbije.¹⁹

Sporedna krivična dela predviđena su kaznenim odredbama pomoćnog, dopunskog ili sporednog zakonodavstva. To su Zakon o veterinarstvu, Zakon o zdravlju bilja, Zakon o sredstvima za zaštitu bilja, Zakon o genetički modifikovanim organizmima i Zakon o vodama.²⁰

3. Biocentrična etika protiv antropocentrične etike

U krivičnom pravu Republike Srbije opšti zaštitni objekt definisan je antropocentrično²¹ i čini ga zaštita čoveka i osnovnih društvenih vrednosti.²² Prema tome, opšti zaštitni objekt ekoloških krivičnih dela jeste pravo čoveka na zdravu životnu sredinu, kao jedna određena apstraktna vrednost,²³ koja je ustavom zagarantovana.²⁴ Iako se određenim krivičnim delima štite životna sredina kao celina, eko-medijumi – vode, vazduh, zemljište, i biljni i životinjski svet, cilj te zaštite, prema humanistički orijentisanom krivičnom pravu, jeste zaštita osnovnog prava čoveka na zdravu životnu sredinu, zbog toga što zaštitni objekt ne može biti neka fizička ili materijalna stvar. Čak ni biljke ni životinje.²⁵

Nasuprot ovom, sve je prisutniji stav koji se bazira na osnovnim shvatanjima biocentrične etike prema kojoj prirodna dobra imaju vrednost po sebi, nezavisno od koristi koje čovek ima od njih i bez obzira na funkcije koje za njega prirodna dobra obavljaju.²⁶ Biocentrična etika zahteva neposrednu

17 Ibidem.

18 Čl. 260-277. Krivični zakonik – KZ, Službeni glasnik RS, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014.

19 Batrićević, A., op. cit., str. 116.

20 Ibid., str. 117.

21 Batrićević, A., op. cit., str. 118.

22 Čl. 3. KZ.

23 Stojanović, Z., Perić, O., Krivično pravo – posebni deo, Pravna knjiga, Beograd 2011, str. 211.

24 Čl. 74. Ustav Republike Srbije – URS, Službeni glasnik RS, br. 98/2006.

25 Stojanović, Z., Perić, O., op. cit., str. 212.

26 Batrićević, A., op. cit., str. 120.

zaštitu svakog života kao vrednosti po sebi, a ne samo posrednu zaštitu živih bića kao vrednosti koje su sredstvo za ostvarenje nekih drugih ciljeva.²⁷ Shodno tome, biocentrična etika ističe da direktna žrtva ekoloških krivičnih dela može biti i životna sredina kao celina, odnosno njeni pojedini elementi – voda, vazduh, zemljište, biljni i životinjski svet. Šta više, prema biocentrizmu su ekološke vrednosti važnije od interesa ljudi. Ljudi su ti koji nanose štetu životnoj sredini i njih treba kontrolisati.²⁸

4. Zločini bez žrtve

Zločini bez žrtve su krivična dela koja ugrožavaju ili vređaju neka dobra ili interese, ali njih je teško identifikovati. Karakteristika ovih krivičnih dela jeste odsustvo žrtve u tradicionalnom smislu. U pitanju su ponašanja koja se svrstavaju u kategoriju *mala prohibita*, ona nisu zločini po sebi, već su to voljom zakonodavca. To su dela protiv javnog reda i njima se uglavnom ugrožava društveni moral. U ovu kategoriju spadaju: opijanje i zloupotrebe droga; skitnja i prosjačenje; kockanje; prostitucija i ostala dobrovoljna seksualna dela odraslih lica; kao i delikti maloletničkog doba. Inkriminacija ovakvih postupanja nije ista u svim pravnim sistemima. Negde su inkriminisana kao krivična dela, u nekim pravnim sistemima se nalaze u zoni prekršaja, a negde su izvan kriminalne zone.²⁹ To potvrđuje da je svrstavanje nekog ponašanja u zločine bez žrtve uslovljeno istorijskim, socijalnim, kulturnim, ekonomskim i političkim okolnostima u jednoj državi.³⁰ Trebalo bi naglasiti da zločina bez žrtve ipak nema. Kod svakog od njih, povredeno je ili ugroženo neko dobro ili interes. Shodno tome, žrtvu ne treba svoditi samo na fizička lica, odnosno njihove kolektivite.³¹

Uočeno je da se ekološka krivična dela sve češće svrstavaju u „zločine bez žrtve“. Zbog toga ova krivična dela zauzimaju nezavidan položaj na listi prioriteta nacionalnih politika kada je u pitanju suzbijanje kriminaliteta, bez obzira što posledice ovih dela mogu biti drastične i dalekosežne.³²

Nesporno je da se ekološkim kriminalitetom pogađa životna sredina ili njeni delovi. Međutim, ako se uzmu u obzir shvatanja antropocentrične i biocen-

27 Ibid., str. 123.

28 Gibbs C, Gore ML, McGarrell EF, et al.: Introducing conservation criminology: Towards interdisciplinary scholarship on environmental crimes and risks, *British Journal of Criminology* 50, 2010, str. 127.

29 Ignjatović, Đ., *Kriminologija*, Dosije studio, Beograd, 2011, str. 135-136.

30 Batrićević, A., op. cit., str. 122.

31 Ignjatović, Đ., op. cit., str. 136.

32 Batrićević, A., op. cit., str. 122.

trične etike, postavlja se pitanje ko ili šta je žrtva ovog oblika kriminaliteta. Ukoliko se žrtva definiše previše usko, kao fizičko lice koje je neposredno iskusilo viktimizaciju, svrstavanje ekološkog kriminaliteta u „zločine bez žrtve“ može biti opravdano zbog toga što u nekim slučajevima identifikacija neposredne žrtve je nemoguća, a često se ovim delima ne pogađaju pojedinci, već sama životna sredina, njeni delovi, pravna lica ili različite socijalne grupe.³³

Biocentizam omogućava šire definisanje žrtve, tako da obuhvati i pojedince koji su indirektno iskusili posledice viktimizacije, zatim pravna lica, socijalne grupacije, životnu sredinu i njene delove kao vrednosti po sebi. Ali, ako se suviše proširi definicija žrtve, to može imati negativne posledice kao što je preterano širenje kriminalne zone, preopterećenje pravosudnih organa i nastanak brojnih komplikacija u njihovom radu. Prema tome, trebalo bi se opredeliti za onu definiciju koja je dovoljno ekstenzivna i precizna, kako bi omogućila zaštitu što širem krugu lica, pravnu sigurnost i realne mogućnosti pravosudnih sistema.³⁴

5. Empirijsko istraživanje percepcije studenata prava o ekološkom kriminalitetu

5.1. Metodologija

Sprovedeno istraživanje je deskriptivnog karaktera. Shodno njegovom cilju, formirali smo uzorak po metodu „slučajnog uzorka“. Anketiranju su podvrgnuti studenti Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, i to sa III i IV godine studija, zbog toga što se pretpostavlja da su položili krivično pravo, a studenti sa pravosudno-upravnog nastavnog smera i kriminologiju, na osnovu čega možemo zaključiti da su upoznati sa terminologijom i prirodom materije o kojoj se ovde govori.

Anketa je bila anonimna, što je ključna pretpostavka iskrenosti ispitanika. Studenti su popunjavali anketu pre početka predavanja ili vežbi. Imajući u vidu da studenti nemaju dovoljno vremena ni strpljenja, jer su preokupirani sopstvenim obavezama, upitnik sadrži samo osam kratkih pitanja. Što se tiče vrste pitanja, odabrali smo pitanja sa otvorenim i zatvorenim odgovorima, kao i njihove varijacije, i pitanja sa rangiranjem – „Likertova skala“.³⁵ Prva dva su informativnog karaktera i odnose se na lične podatke anketiranih – pol, godina i smer studija, potom su usledila pitanja vezana za njihovu informisanost o ekološkom kriminalitetu i njihovom odnosu prema ovoj materiji. Na kraju su pitanja kojima želimo da saznamo

33 Ibid., str. 123.

34 Batrićević, A., op. cit., str. 122 i dalje.

35 Ignjatović, Đ., Metodologija istraživanja kriminaliteta, Dosije studio, Beograd, 2013, str 80.

kako se izjašnjavaju u vezi sa svrstavanjem ekološkog kriminaliteta u „zločine bez žrtve“, i da li su im bolja rešenja antropocentrične ili biocentrične etike.

5.2. Analiza rezultata ankete

Prvi utisak koji smo formirali analizirajući odgovore ispitanika bio je prilično dobar. Tome je najviše doprineo podatak da čak 88% studenata smatra da treba imati formiranu svest o ekološkom kriminalitetu, a samo 12% nije svesno ozbiljnosti i težine njegovih posledica. Pored toga, pozitivan efekat su ostvarili i odgovori na pitanje o poznavanju uslovljenosti i pojavnih oblika ekološkog kriminaliteta – oko 35% (tabela 5). Međutim, blagu senku na iskrenost njihovih odgovora na ovo pitanje, bacila je činjenica da je samo u slučaju tri studenta udžbenik glavni izvor informacija o ekološkom kriminalitetu (tabela 2).

Čak 95% studenata iskazalo je svoje nezadovoljstvo u vezi sa prisutnošću i kvalitetom informacija o ekološkom kriminalitetu u medijima (tabela 4). Nepoverenje studenata u ono što nam televizija i novine pružaju dokazuje i to što većina prati ovu pojavu putem interneta (tabela 3), ako uzmemo u obzir da tim putem možemo brzo i jednostavno doći do željenih i kvalitetnih informacija. Međutim, ovo je ipak samo pretpostavka, jer zbog odsustva jednog bitnog pitanja – u kojoj meri ih interesuje ekološki kriminalitet, ne možemo sa sigurnošću zaključiti da studenti svoje vreme provedeno na internetu izdvajaju na traženje relevantnih izvora informacija o ovoj temi. Studenti koji ne gledaju često televiziju (dnevnik i druge informativne emisije) i nemaju naviku da kupuju novine, do njihovog sadržaja mogu doći i na internetu, čak i kada to nije bila njihova prvobitna namera. Na primer, prilikom korišćenja *facebook* profila, ako se tim putem prate internet stranice novina i televizijskih programa, moguće je videti njihove objave, koje su najčešće ukrašene primamljujućim, senzacionalističkim naslovima.

Skoro četvrtina studenata smatra da ekološki kriminalitet spada u „zločine bez žrtve“ (tabela 7). Ovi odgovori su nas naveli na pitanja: Zašto je to tako? Šta je najviše uticalo na formiranje njihove percepcije – školski udžbenici, mediji? Možda i neefikasnost pravosudnih organa, ako uzmemo u obzir da čak 93% studenata smatra da je mali udeo ekološkog kriminaliteta u ukupnom posledica tamne brojke.

Na pitanje „zašto treba da se zaštite prirodna dobra i vrednosti, biljke i životinje“, nešto više od polovine studenata (53,66%) je odgovorilo da treba pružiti zaštitu radi njih samih, dok je odgovor skoro 20% ispitanika bio „kumulativno“. Među njima je jedan broj studenata pokazao svoj zaštitnički stav prema životnoj sredini, dok je jedan odgovor glasio „da bismo obezbedili opstanak naše planete i život naših potomaka“.

5.3. Tabelarni prikaz rezultata ankete

1. Lični podaci učesnika u anketi

Tabela 1

Studenti	III godina	IV godina	Ukupan broj
Muški pol	19	14	33
Ženski pol	25	24	49
Ukupan broj	44	38	82

Tabela 2

Smer	III godina		IV godina		Ukupan broj
	Muški pol	ženski pol	Muški pol	ženski pol	
Pravosudno-upravna nastavna grupa	5	9	3	7	24
Međunarodno pravna nastavna grupa	8	12	6	11	37
Poslovno pravna nastavna grupa	2	2	2	3	9
Teorijsko-pravna nastavna grupa	4	2	3	3	12

2. Koji je Vaš glavni izvor informacija o ekološkom kriminalitetu?

Tabela 3

Izvor	Broj studenata	%
Internet	46	56,1
Televizija	22	26,83
Novine	11	13,41
Drugo (precizirajte)	3	3,66

3. Zaokružite broj na skali od 1 do 5 koji izražava Vaše (ne)zadovoljstvo prisutnošću i kvalitetom informacija o ekološkom kriminalitetu u medijima u Srbiji. (1 – potpuno nezadovoljan/na, 5 – potpuno zadovoljan/na)

Tabela 4

Mera (ne)zadovoljstva	Broj studenata	%
1	28	34,15
2	31	37,8
3	19	23,17
4	2	2,44
5	2	2,44

4. Označite određeno polje u zavisnosti koliko se slažete sa ponuđenim iskazima.

Tabela 5

	U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
1. Važno je imati formiranu svest o ekološkom kriminalitetu.	10,98%		1,22%	46,34%	41,46%
2. U potpunosti sam svestan/na ozbiljnosti i težine posledica ekološkog kriminaliteta.	6,1%	6,1%	19,51%	45,12%	23,17%
3. Poznajem pojavne oblike i uslovljenost ekološkog kriminaliteta.	6,1%	29,27%	28,05%	31,7%	4,88%

5. U periodu od 2006. do 2010. godine, za krivična dela protiv životne sredine, broj prijavljenih lica iznosio je 1,8%, optuženih oko 2% i broj osuđenih varira od 1,5% do 2,4%. Prema Vašem mišljenju, ovako mali udeo ekološkog kriminaliteta u ukupnom kriminalitetu odgovara stvarnom stanju ili je posledica tamne brojke kriminaliteta?

Tabela 6

	Broj studenata	%
Stvarno stanje	5	6,1
Tamna brojka kriminaliteta	77	93,9

6. Da li smatrate da ekološki kriminalitet spada u „zločine bez žrtve“?

Tabela 7

	Broj studenata	%
Da	20	24,39%
Ne	62	75,61%

7. Zašto treba da se zaštite prirodna dobra i vrednosti, biljke i životinje?

Tabela 8

Ponudeni odgovori	Broj studenata	%
Da bi se zaštitilo čovekovo pravo na zdravu životnu sredinu.	22	26,83
Da bi se zaštitila životna sredina kao dobro ili vrednost po sebi.	44	53,66
Nešto drugo (precizirajte).	16	19,51

6. Zaključak

Ekološki kriminalitet predstavlja ogromnu opasnost za društvo, životnu sredinu i njene elemente. Zbog toga smo u ovom radu istakli, u (domaćoj) literaturi već poznate, mane i prednosti definisanja zaštitnog objekta ekoloških krivičnih dela shodno antropocentričnim i biocentričnim shvatanjima, kao i posledice svrstavanja ovih dela u „zločine bez žrtve“.

Istražili smo percepciju studenata u vezi sa ovom materijom, jer smatramo da oni, kao budući državni službenici, treba da imaju dobro predznanje i formiranu ekološku svest kako bi mogli da utiču na efikasno suzbijanje ekološkog kriminaliteta, ali i poboljšanje ekološke politike i prava.

Istraživanje nam je pokazalo da studenti u osnovi imaju zdrave stavove u vezi sa ekološkim kriminalitetom – većina smatra da treba imati formiranu svest o ekološkom kriminalitetu, da ekološka krivična dela ne spadaju u „zločine bez žrtve“, naslućuje se njihov kritički stav kada su u pitanju informacije iz medija i efikasnost državne reakcije. Nažalost, zbog malog broja pitanja, koji je rezultat našeg straha od nezainteresovanosti studenata za popunjavanje duže ankete, nismo mogli da ustanovimo na čemu se najviše zasniva njihova percepcija. Pored toga, ukoliko bi se ukazala prilika za novo istraživanje na ovu temu, trebalo bi se posvetiti i analizi medijskog sadržaja, tačnije, kako se ekološki kriminalitet prezentuje javnosti i kako to utiče na njihovu percepciju.

7. Literatura

- Batrićević, A. /2013/, Ekološka krivična dela – zločini bez žrtve? - o Temida, vol. 16, Beograd.
- Gibbs, C, Gore ML, McGarrell EF, et al. (2010), Introducing conservation criminology: Towards interdisciplinary scholarship on environmental crimes and risks, *British Journal of Criminology* 50.
- Halsey, M. (2004), Against „green“ criminology, *British Journal of Criminology* 44.
- Ignjatović, Đ. /2011/, *Kriminologija*, Dosije studio, Beograd.
- Ignjatović, Đ. /2013/, *Metodologija istraživanja kriminaliteta*, Dosije studio, Beograd.
- Joldžić, V. /1995/, *Ekološki kriminalitet u pravu i stvarnosti*, Ecologica, Beograd.
- Jovašević, D. /2009/, *Sistem ekoloških delikata – ekološko kazneno pravo*, Pravni fakultet u Nišu – Centar za publikacije, Niš.
- Krivični zakonik, Službeni glasnik RS, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014.
- Stojanović, Z. /2012/, *Krivično pravo – opšti deo*, Pravna knjiga, Beograd.
- Stojanović, Z., Perić O. /2011/, *Krivično pravo – posebni deo*, Pravna knjiga, Beograd.
- Ustav Republike Srbije, Službeni glasnik RS, br. 98/2006.

Nevena MARINKOVIĆ
Pravni fakultet Univerziteta
u Beogradu

ENVIRONMENTAL CRIME

Ecological crime presents an important social danger, since it influences goods and values which are vital for the survival of the whole living world. That's why, it is necessary to make people become ecologically aware as well as keeping ecologically aware all the factors which can influence environment protection. These factors may include law students, if we consider them as the future employees in the public sector which deals with ecological crime and environment protection.

The goal of this work is the research of ecological perception of law students. We used the questionnaire in this research, it is descriptive by its type and the method of free sample is used. The sample included 82 law students of the third and final year at the Faculty of Law University of Belgrade.

The results presented the ways in which students inform about ecological crime, whether they are familiar with its forms and conditions, whether it is necessary to make people become ecologically aware. Besides, we wanted to know if their understanding of ecological victims is based on anthropocentric or biocentric ethics. Also, we confirmed their attitudes towards considering ecological crime as victimless crime, since this topic makes some theoretical and practical problems.

Key words: *ecological crime, students perception, victimless crime, anthropocentrism, biocentrism.*